

Er waren meer punten op Sumatra waar van Java aangevoerde krijgsgevangenen aan het werk werden gezet: in de streek van Palembang moesten vliegvelden aangelegd worden.

Daartoe werden begin november '43 ca. tweeduizend krijgsgevangenen (Nederlanders, Indische Nederlanders en Britten) in Priok ingescheept aan boord van een even oud als vies schip. 'De reis', aldus in zijn aantekeningen een vaandrig,

'is vervuld van wanhoop en ellende. We worden . . . opgeborgen in zes gloeiend hete ruimten zonder de minste ventilatie. Afval van vee is nog aanwezig. De reis is één verschrikking. Drie lange nachten brengen we door met te trachten te slapen. Tientallen mensen hebben geen ligplaats en zitten hier of daar te doezelen. Ons eigen zweet druppelt gecondenseerd van het plafond op ons neer.'¹

Deze groep werd bij Betoeng, ca. 80 km ten zuidwesten van Palembang, midden in het oerwoud aan het werk gezet om, samen met een onbekend aantal *romoesja's*, een vliegveld aan te leggen. Er moest hard worden aangepakt en er was te weinig voedsel, zodat zich een voortdurend gevecht ontwikkelde tussen de Japanners die een maximum aan arbeidskrachten eisten, en de aanwezige militaire arts die zijn best deed om zoveel mogelijk zieken in de ziekenbarak te houden – hij had daartoe de gevangenen naar hun lichamelijke toestand in vijf categorieën ingedeeld. Categorie 5 waren de zieken, categorie 4, de 'grens'-categorie, was, zo tekende Erik K. de Vries in zijn dagboek aan, in vijf ondercategorieën ingedeeld: '4 a kòn desnoods naar buiten; 4 b mòcht nog in het kamp werken; 4 c mòcht nog in het kamp lichte karweitjes doen; 4 cz mòcht nog karweitjes doen waarbij je kon zitten; 4 czs mòcht zittend sisal(hennep)-touw draaien . . .'²

In mei '44 werden ca. driehonderdzestig van de ca. tweeduizend naar Pangkalan Balai, een plaats even ten westen van Palembang, overgebracht om te helpen bij de aanleg van een tweede nieuw vliegveld waarmee eveneens in november '43 een begin was gemaakt – deze groep werd na een jaar van grote ontberingen, waarin velen bezweken waren (het rijstrantsoen daalde tot slechts 80 gram per dag), naar Singapore verplaatst (dat kamp was 'een hemel in vergelijking met Pangkalan Balai'³). Anderen

¹ F. B. Nijon: 'Aantekeningen', p. 11. ² Erik K. de Vries: 'Notities in Japanse krijgsgevangenschap', *De Gids*, 1980, p. 382. ³ F. B. Nijon: 'Aantekeningen', p. 151.